

نامه به سردبیر

دکتر عبدالله جلالی؛ مؤسس نخستین بیمارستان خصوصی در همدان

رضا کرمی*

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی، دانشگاه پیام نور همدان، همدان، ایران.

شرح حال دکتر عبدالله جلالی (۱۲۹۷-۱۳۹۵ ش)

دکتر عبدالله جلالی پسر جمال‌الدین میرزا، پسر جلال‌الدین میرزا، پسر طهماسب میرزا، پسر محمدعلی میرزا^۱ (ملقب به دولت‌شاه)، پسر ارشد فتحعلی‌شاه قاجار (۱) در سال ۱۲۹۷ ش در همدان متولد شد. بدین ترتیب وی با چهار پشت به محمدعلی میرزای دولت‌شاه منسوب و نبیره وی محسوب می‌شود و پدرش از ملاکین و زمین‌داران بزرگ همدان در روزگار قاجار بوده است. جلالی پس از اتمام تحصیلات ابتدایی و متوسطه در همدان وارد دانشکده پزشکی دانشگاه تهران شد و زیر نظر اساتید بزرگی هم‌چون دکتر محمد قریب به تحصیل علم پزشکی پرداخت و پس از پایان دوره در سال ۱۳۲۶ ش موفق به اخذ دکتری از دانشگاه تهران شد. سپس به همدان بازگشت و در زادگاه خود به حرفه‌ی طبابت مشغول شد و در سال ۱۳۲۹ ش نیز ازدواج کرد. وی همواره در مطب خود (واقع در خیابان بوعلی همدان)، به مداوای بیماران مبادرت داشت و سال‌ها به‌عنوان پزشک معتمد با وزارت راه و شرکت نفت به همکاری پرداخت و در سال ۱۳۴۷ ش به ریاست اداره‌ی کل بهداری استان همدان منصوب شد (۲). وی در سال ۱۳۴۹ ش از طرف وزارت بهداری وقت برای تصدی معاونت اداره کل بهداشت مادر و کودک و تنظیم خانواده به تهران منتقل شد و تا زمان بازنشستگی در سال ۱۳۵۳ ش صبح‌ها در وزارت بهداری و عصرها در مطب خود (واقع در امیرآباد، خیابان قوام) مشغول به کار بود. وی پس از فراغت از کار اجرایی و دولتی، به‌دلیل علاقه به شهر زادگاهش و شوق خدمت به مردم آن سامان، به همدان بازگشت و با تشکیل گروه پزشکی همدان، به همراه دیگر همکاران خود اقدام به تأسیس اولین بیمارستان خصوصی در همدان با نام «بیمارستان بوعلی» نمود که در سال ۱۳۵۶ ش افتتاح و مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

* نویسنده‌ی طرف مکاتبه:

رضا کرمی

آدرس: همدان، بلوار شهید سردار همدانی، سه راهی شهرک فرهنگیان، جنب بوستان نماز، دانشگاه پیام نور مرکز همدان

کد پستی: ۶۵۱۹۹۴۹۸۵۴

تلفن: ۰۹۳۰۳۸۳۱۹۰۴

Email: r.karami6969@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۴/۲۲

۱- محمدعلی میرزا ملقب به دولت‌شاه پسر ارشد فتحعلیشاه قاجار بود که در سال ۱۲۰۳ ه.ق. از بطن زنی گرجی زاده شد و در سال ۱۲۳۷ ه.ق. در اثر ابتلا به مرض وبا بدرود حیات گفت (۳). گویند وقتی وی کودک بوده در مجلسی آغا محمدخان به وی گفته بود: اگر شمشیر مرصع من از آن تو باشد چه خواهی کرد؟ دواتشاه گفته بود: یک شمشیر به دو کمر بسته نمی‌شود، اول گردن تو را می‌زدم و بعد شمشیر را به کمر خود می‌بستم. شاه که از حاضرجویی شاهزاده کوچک به خشم آمده با شفاعت اطرافیان از تنبیه وی صرف‌نظر می‌کند اما تا زنده بود همواره به وی روی خوش نشان نمی‌داد و پسر دوم فتحعلیشاه یعنی عباس میرزا را

مقدمه

دکتر جلالی به‌عنوان رئیس هیأت مدیره و مدیرعامل، اداره‌ی بیمارستان مذکور را بر عهده گرفت و هم‌زمان به مداوای بیماران در مطب شخصی خود نیز می‌پرداخت. وی سال‌ها در این بیمارستان فعالیت کرد و با عشق و علاقه‌ی وافری که به خدمت به هم‌نوعان خود داشت، بدون هیچ چشم‌داشتی به درمان بیماران و مداوای آن‌ها می‌پرداخت. در حالی که همسر و فرزندانش از سال ۱۳۴۹ ش در تهران ساکن شده بودند، وی خود به‌تنهایی در همدان زندگی می‌کرد و به عشق مردم این دیار و خدمت به آن‌ها بیشتر اوقات از خانواده دور بود و با شوق فراوانی که به حرفه‌ی خود داشت، سال‌ها در بیمارستان بوعلی با رویی گشاده و دلی پر از مهر از بیماران استقبال می‌نمود (۶).

دکتر جلالی در دوران جنگ تحمیلی و زمانی که شهر همدان آماج حملات هوایی دشمن بعثی قرار داشت، هیچ‌گاه این شهر را ترک نکرد و هم‌چنان با اصرار به ادامه‌ی کار و فعالیت در همدان اهتمام نمود و خدمت به مجروحان جنگی ناشی از بمباران‌ها را رسالت خود و بیمارستان بوعلی می‌دانست. وی در سال ۱۳۶۹ ش به دلیل خونریزی مغزی از حجم کار خود کاسته و از سال ۱۳۸۰ ش به‌واسطه بیماری قلبی قادر به ادامه فعالیت‌های پزشکی نبود، ولی هم‌چنان، تا پایان عمر ارتباط خود را با بیمارستان بوعلی و خصوصاً مردم زادگاهش حفظ کرد. وی در شهریورماه ۱۳۹۵ ش پس از نزدیک به هفتادسال خدمت بی‌دریغ در سن ۹۸ سالگی در تهران دار فانی را وداع گفت. از وی پنج فرزند به نام‌های کامران، مینا، کامبیز و شیرین (دندانپزشک) به یادگار مانده است (۷).

بیمارستان بوعلی همدان

پروژه‌ی ساخت بیمارستان خصوصی بوعلی همدان در

این نوشتار قصد دارد در خلال پرداختن به فراز و فرودهای زندگی دکتر عبدالله جلالی، روند شکل‌گیری اولین بیمارستان خصوصی شهر همدان با نام «بیمارستان بوعلی» را مورد بررسی تاریخی قرار داده و ضمن معرفی نامبرده به‌عنوان بنیان‌گذار بیمارستان مذکور، تاریخچه مختصری از چگونگی ایجاد و تأسیس این مرکز درمانی ارائه کند.

خرداد ۱۳۵۱ در زمینی به وسعت ۱۲۸۰۰ و زیربنای ۷۵۰۰ مترمربع، واقع در خیابان شاه‌عباس سابق (شهید فهمیده کنونی) آغاز و بعد از اتمام یک عملیات پنج‌ساله، در سال ۱۳۵۶ ش با یک‌صد و پنجاه تخت‌خواب، همراه با آموزشگاه بهیاری رسماً افتتاح شد. شایان ذکر است، این بیمارستان به اهتمام و پیگیری‌های زنده‌یاد دکتر عبدالله جلالی و دوازده نفر از همکاران^۱ ایشان با تخصص‌های مختلف، تحت عنوان گروه پزشکی همدان به شماره ثبت ۵۴۰ تأسیس شد، که سال‌های بعد ازدیاد سهم نمود و اکنون دارای ۵۳ سهم است. هدف از تشکیل گروه پزشکی همدان صرفاً جلب پزشکان متخصص از خارج به کشور و تأمین میدان عملی متناسب با پیشرفت روزافزون علم پزشکی جهت گرایش پزشکان متخصص از تهران به شهرستان همدان و در نتیجه عرضه‌ی خدمات بهداشتی و درمانی در رشته‌های مختلف پزشکی به‌صورت مجتمع آموزشی به مردم آن منطقه و نیل به هدف سازمان تأمین خدمات درمانی در گسترش تخت‌های بیمارستانی بوده است (۸).

بیمارستان خصوصی بوعلی ابتدا در قالب بخش‌های داخلی،

سزاوار ولیعهدی می‌دانست (۴) صرف نظر از حقیقی یا ساختگی بودن داستان فوق مهم‌ترین دلیل عدم انتخاب دولت‌شاه به جانشینی پدر، قانون نانوشته (زاده شدن از مادر قجری) است که وی دارای این شرط نبوده است (۵).

۱- دکتر احمد عراقچی (جراح)، دکتر علی زیرک (جراح)، دکتر عزت‌الله خسروی (داخلی)، دکتر خسرو امینی (زنان)، دکتر امیرحسین وزیری (زنان)، دکتر حمید شوشتری (اطفال)، دکتر مهدی ترابی (اطفال)، دکتر محمد شریفی (گوش و حلق و بینی)، دکتر حسین کاظمی (رادیولوژی)، دکتر عزیز حبیبی (بیهوشی)، دکتر محمد دادرشت (بیهوشی)، دکتر حسین زرین‌قلم (زنان) (۸ و ۹).

پزشکانی که در طول تاریخ بیمارستان بوعلی همدان از آغاز تاکنون در سمت مدیرعامل، این مرکز را اداره کرده‌اند افراد ذیل هستند:

- ✓ دکتر عبدالله جلالی از سال ۱۳۵۶ تا ۱۳۷۶ ش
- ✓ دکتر حسین زرین قلم از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۷۹ ش
- ✓ دکتر حمید شوشتری از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۹ ش
- ✓ دکتر محمود امدادی از سال ۱۳۸۹ ش تاکنون (۸).

تشکر و قدردانی

از خانم مهندس مینا جلالی فرزند مرحوم دکتر جلالی که در جمع‌آوری شرح حال و نسب نامه‌ی خانوادگی پدر مرحومشان مساعدت کردند کمال قدردانی را دارم. هم‌چنین، مراتب سپاس خود را نسبت به دکتر امدادی، مدیر عامل محترم بیمارستان بوعلی همدان که پاسخگوی سؤالاتی در زمینه‌ی پیشینه تاریخی بیمارستان بودند و اسناد و اطلاعات مربوطه را در اختیار نگارنده قرار دادند، اعلام می‌دارم.

کودکان، زنان و زایمان، آزمایشگاه پاتولوژی فعالیت خود را آغاز کرده و طی سالیان متمادی بخش‌های فوق تخصصی اورولوژی، کبد و گوارش، جراحی کودکان، ارتوپدی، شیمی‌درمانی و جراحی سرطان و سایر بخش‌های پاراکلینیک مجهز به پیشرفته‌ترین دستگاه‌های مربوطه در طب تصویری و آزمایشگاه پاتولوژی درمانی اضافه گردید و اکنون در دامنه‌ی تپه‌ی عباس‌آباد و کوه الوند و با چشم‌اندازی زیبا در حال خدمت به مردم همدان است. این مرکز درمانی در حال حاضر به‌عنوان نخستین بیمارستان خصوصی در استان همدان خدمات تشخیصی و درمانی تخصصی و فوق تخصصی را ارائه می‌کند (۶ و ۹).

دانشنامه دکتر عبدالله جلالی در سال ۱۳۲۶ش (۱۰)

دکتر جلالی در محل کار خود حدوداً دهه ۵۰ ش (۱۰)

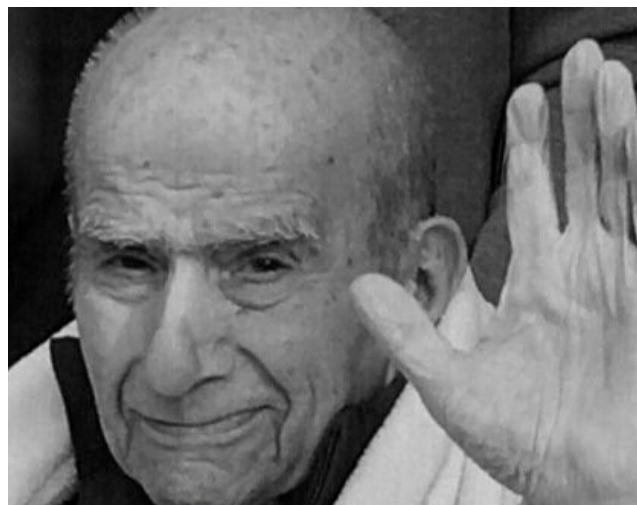
دکتر جلالی در مطب خود حدوداً دهه ۴۰ ش (۱۰)

مراسم افتتاحیه بیمارستان بوعلی همدان با حضور مقامات وقت، دکتر جلالی ایستاده از سمت چپ (۱۰)

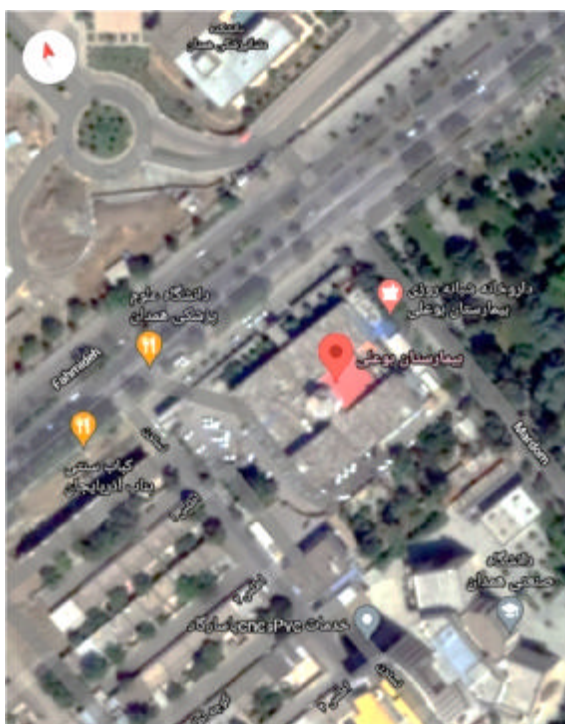
دکتر جلالی در جشن روز پرستار در بیمارستان
بوعلی دهه ۷۰ ش (۱۰)

دکتر عبدالله جلالی در آخرین سال حیات (۱۰)

نمای کنونی بیمارستان بوعلی همدان

موقعیت مکانی بیمارستان بوعلی همدان در
Google Maps

منابع

- 1- Anonymous. Shajarehnaameh Project; Jalali-Qajar (Kadjar).
<http://www.qajarpages.org/jalali.html> (accessed on: 2021).
- 2- Nedaye Mihan newspaper. July 1966, No. 691. Year 18: 3. [in persian]
- 3-Amanat A, DAWLATŠĀH, MOḤAMMAD-‘ALĪ MĪRZĀ, in Encyclopedia Iranica. <https://www.iranicaonline.org/articles/dawlatsah-mohammad-ali-mirza> (accessed on: 2021).
- 4- Azod ad-Dowleh, History of Azodi. Diligent Dr. Navaei A, Tehran: Babak Publishing; 1976, p.109.[in persian]
- 5-Shamim A, Iran in the era of Ghajar's empire, Tehran: Modabber Publishing; 2014, p. 84-85. [in persian]
- 6-Heydari M, Karami R, Alisoufi A, Historical Review of Medical Conditions and Doctors in Hamedan Province During the second Pahlavi period (1941-1979). Hamedan: Hamedan University of Medical science, Publishing; 2019, p. 79-80,195-196. [in persian]
- 7-Jalali, M. 2018, daughter of Dr. Abdullah Jalali. Interviewed by Karami. R. February 19
- 8-Document No. 91/293/340: 1-6, National Archives and Library of Iran [in persian]
- 9-Emdadi, M. 2018, CEO of Boo Ali Hospital. Interviewed by Karami. R. December 30
- 10-From the family archive of Ms. Mina Jalali